

AKADEMIN FÖR UTBILDNING OCH EKONOMI
Avdelningen för kultur-, religions- och utbildningsvetenskap

Gud eller Big Bang

En argumentation mellan religiös tro och den vetenskapliga världsbilden

Erica Dahlrot

2013

Uppsats, Grundnivå, Kandidatexamen, 15 hp
Religionsvetenskap med inriktning mot
Kultur och Identitet

Handledare: Åke Tilander
Examinator: Febe Orést

Abstrakt

Jag har gjort en textanalys av fem böcker skrivna av författare och forskare där det gemensamma ämnet för litteraturen är Guds existens. Böckerna är Richard Dawkins *Livet flod*, Richard Dawkins *Illusionen om Gud*, John Lennox *Guds dödgrävare*, Christer Sturmark *Tro och vetande 2.0* och Stefan Gustavsson *Kristen på goda grunder*. De frågor jag ställer mig är om diskussionen mellan den religiösa sidan och den vetenskapliga sidan diskuterar Guds existens på samma plan eller om dessa två sidor diskuterar bevisen på olika nivåer. Analysen görs genom en komparativ studie där frågan om arguments hållbarhet och relevans diskuteras. Frågeställningarna i mitt arbete är att visa på *vilka argument som används när vetenskap och religion diskuteras* samt *om det finns några argument som väger tyngre än andra?*

De diskussioner som jag lyft ur litteraturen handlar om tro och vetande, och om dessa står på helt olika sidor av varandra eller inte. De diskussioner som förs rör frågor så som, är tron en blid tro utan underbyggda resonemang eller handlar tron om just dessa underbyggda resonemang. Är vetenskapen en form av bevis för eller emot Gud? Kanske är det så att tron inte är vetandes motsats utan dess förutsättning och ett gensvar på de bevis som finns. Behöver verkligen naturlagarna ha en förklaring? Är förklaringen Gud eller är naturlagarna en förklaring av sig själv. Kan vi få svar på livets mening med hjälp av en Gud eller är det så att det inte finns en mening. Är skapelsen bara en tillfällighet eller handlar det överhuvudtaget inte alls om slumpen för någon av parterna. Är svaret att det finns en högre makt som styr skapelsen eller är det bara vårt DNA som gör vad som krävs för att överleva? Dessa är några av de frågor som diskuteras mellan författarna representerade i min uppsats.

Visst finns det vissa argument som väger tyngre än andra. Många gånger är det representanterna för den troende sidan som håller sig mest till sakfrågan. Dawkins och Sturmark argumenterar ibland genom att försöka ta poäng i form av humor och ironi. Som jag ser det är det dock tron i detta fall som får *försvara* sin syn på Gud. Det är även denna sida som står lite i underläge sett utifrån debattens ämne, inte just bara i dessa fall som jag tar upp, utan även sett över tid. Det stora problemet med argumenten är att personerna, som argumenterar, inte alls läser av bevisen på samma sätt. Samt att bara för att det finns hållbara och relevanta förklaringar på Guds ickeexistens så utesluter inte det den psykologiska funktionen Gud har, i form av tröst och mening.

Innehåll

Inledning	7
Syfte	8
Teori och tidigare forskning	8
Upplevelser kring en gudomlig makt	9
Metod och genomförande	11
En komparativ studie	12
Undersökning: Materialets olika röster	13
Vetenskapliga argument	13
Richard Dawkins	13
Felformulerade frågor	13
Ondska och orättvisa	14
Vetenskap som bevis <i>mot</i> Gud	15
Synen på slumpen	16
Gud	17
Christer Sturmark	18
Religionens negativa inverkan	18
Synen på tro	19
Förnuftiga och rationella tankar	20
Bevisbördan	20
Trons funktion	22
Religiösa argument	23
John Lennox	23
Tron och bevis är oskiljaktiga	23
Den skapande Guden som en rationell tanke	24
Ett kategorifel	25
Stefan Gustavsson	27
Tron som en förutsättning för vetande	27
Bevisbördan	28
Tolkning av sanningen	28
Bibeln som bevis	30
Vetenskap som ett bevis <i>för</i> Guds existens	30
Analogins principer	32
Diskussion	33
Synen på vetenskap	33
Bevisbördan	36
Meningen med livet	36
Skapelsen	38
Slutsats	39
Slutord	41
Referenser	42

Inledning

Religion är någonting som finns överallt i världen. Den kan se olika ut beroende på var i världen den återfinns och kan vara formad av kulturen den uppkommit. I Sveriges sekulariserade samhälle hålls tron på ett personligt plan. Det finns dem som säger att de inte är troende och de som säger att de inte tror på Gud, men de kan säga att de tror på någonting större än människan. Detta någonting kan ta olika uttryck. Det kan handla om att man tror på spöken, andar eller *en högre makt*. Många människor är benägna att tro på någonting större än dem själva och gör man inte det så kanske man hittar sina svar i vetenskap. Kanske att man genom vetenskap försöker förhålla sig till de frågor vi människor ställs inför.

När vetenskap och religion möts kan diskussion uppstå mellan människor av olika åsikter. Genom att se vad vetenskap har för argument mot tron vill jag se om de diskuterar sakfrågorna på samma nivå, eller är det så att dessa argument inte befinner sig på samma plan. Är premisserna för diskussionerna för långt borta från varandra? Detta görs genom att ställa fyra personers åsikter mot varandra. Dessa personer får i detta fall representera den religiösa tron och tron på vetenskap. Jag kommer att göra en komparativ analys av dessa personers förhållningssätt kring frågor om Guds existens och vetenskapen som ett bevis för eller emot denne Gud, där frågan om argumentets hållbarhet och relevans diskuteras.

Syfte

Syftet med uppsatsen är att göra en komparativ studie av verken *Illusionen om Gud*, *Livets flod*, *Tro och vetande 2.0*, *Guds dödgrävare* och *Kristen på goda grunder* där jag gör en analys av vad författarna till dessa böcker lyfter fram som relevanta och hållbara argument för eller emot guds existens, i detta fall den kristna Guden. Jag kommer att presentera de argumenten och jämföra dessa med varandra.

Är det så att Dawkins och Sturmark argumenterar mot religionen på ett vetenskapligt plan som egentligen inte är samstämmigt med en troende persons syn på samma fråga, i detta fall Lennox och Gustavsson? Diskussionerna kommer att beröra frågor om Guds existens och vetenskapens funktion gällande bevisen för eller emot en skapande Gud.

Frågeställningar:

- Vilka argument används när vetenskap och religion diskuteras?
- Finns det några argument som väger tyngre än andra?

Avgränsning: Undersöka diskussionen mellan den religiösa tron och den vetenskapliga världsbilden som den diskuteras mellan Richard Dawkins, Christer Sturmark, John Lennox och Stefan Gustavsson.

Teori och tidigare forskning

Då mina frågeställningar rör de argument som finns angående Guds existens och de vetenskapliga förklaringarna till skapelsen så vill jag här börja med att lyfta frågan hur vi ser på tro i dag i västvärlden genom att visa på forskning och teorier på området. Som jag senare kommer att visa exempel på i uppsatsen, då jag lyfter fram olika perspektiv på vilka man förklarar Guds existens eller ickeexistens. Nedan följer en religionspsykologisk förklaring på hur tron ser ut i dag i västvärlden.

Under decennier har religionssociologer menat på att sekulariseringen kommer att göra att allt fler institutioner i samhället drar sig i från religionens inflytande. Religionens inflytande skulle minska och bli allt mer begränsat. Sociologen Max Weber ska ha sagt att: *världen håller på att vakna upp ur en förtrollning* (Wikström 2006:385). Exempelvis så tillhör det gamla samhället att tro att det är Guds vrede som visar sig i naturkatastrofer och att sjukdomar som schizofreni kunde ses som besatthet. Numera har vi modern vetenskap som kan beskriva, förklara och bota dessa företeelser (Wikström 2006:385).

Vi kan nu se att sekulariseringen inte nödvändigtvis måste vara en del av det moderna samhället. Peter Berger en av världens mest inflytelserika religionssociologer tillhörde dem

som tidigare stått bakom tanken på sekulariseringshypotesen. Han har i dag gjort en helomvändning i frågan. Han har skrivit: (...) *det inte finns någon anledning att anta att religionen, för individen, kommer att spela en mindre roll i det tjugoförsta århundradet* (Wikström 2006:386). Han anser att den religiösa impulsen som människan besitter i form av sökandet efter mening är ett av de mest varaktiga särdragen i vår historia. För att denna impuls skulle försvinna så krävs det en mutation av vår art. Det man kan se är möjligen att den samhälleliga sekulariseringen där religionen har mindre inflytande i det vardagliga livet skulle ge utrymme för att vår individuella religiösa, andliga livsåskådningsmässiga behov. Det som blivit allt vanligare i västvärlden med individuella livsåskådningar, där man influeras av fler olika religioner och livsåskådningar. Beskrivningen att en person tror är snarare andlig än religiös (Wikström 2006:386). Tidigare pratade man om sekularisering, kanske är det snarare så att vi ska börja benämna det som sakralisering, som innebär att tron finns kvar men den är mer personlig än innan i och med att avståndet från kyrkan blir större. Men detta innebär inte att vi tror mindre, tron har bara tagit ett annat uttryck. Vår tids andlighet kan vara ett symptom på vår jakt på mening. Den mening vi förlorade när vi slutade tro. Det tomma jaget som uppstod när vi inte längre tillhör institutionen kyrkan blir en person som vänder sig inåt, och söker sig till terapi och försöker svara på livsfrågorna utifrån sig själv (Wikström 2006:389).

Upplevelser kring en gudomlig makt

Ana Maria Rizzuto är Psykoanalytiker och har fokuserat sina studier till att undersöka på vilket sätt patienter utnyttjar sin gudsföreställning för att uppnå psykiskt stabilitet. Wikström skriver:

Hennes viktigaste resultat kan ses som de om att gudsupplevelser inte alls enbart fungerar som kompensation, vilket Freud trodde, utan tvärt om även kan ha mycket stabiliserande och framförallt motiverande betydelse (Wikström 2006:155).

Hon kom fram till att personens upplevda gudsrelation inte alls stämmer överens med samma persons överlagda och intellektuella bearbetade tankar om gudsiden. Rizzuto menar att: *Det en individ tänker om Gud stämmer inte med vad han eller hon känner inför Gud* (Wikström 2006:155). Enligt Rizzuto går det inte att undersöka hur människor upplever Gud generellt, man kan endast ur en psykologisk synpunkt undersöka den enskilde personens Gud. Religionspsykologin handlar i detta fall om att kunna ställa frågor kring hur personen upplevelser kring en gudomlig makt. Inom ramen för dessa undersökningar så är inte målet att dra några slutsatser rörande om det finns en Gud eller inte. Däremot är det inte psykologens

mandat att diskutera om det ligger en reell gudom bakom den upplevda realiteten. Det handlar om hur en person *känner* inför denna gudspåverkan och vilken funktion denna tro *bidrar* med (Wikström 2006:156).

Gudsrepresentationen ser Rizzuto som ett övergångsobjekt, exempelvis så som ett barn förhåller sig till en nalle eller en snuttefilt för att trösta sig med när inte mamma finns till hands. Gudsrepresentationen fungerar på ett likande sätt för en vuxen person. Rizzuto menar att: *Gud blir ett övergångsobjekt som ligger latent i individens liv för att tillfälligt eller konstant, när det behövs för den psykologiska interaktionen, bli tillgängligt* (Wikström 2006:156). Hon anser att övergångsobjektet är någonting som ligger latent inom psyket för att kunna erbjuda kärlek, omsorg eller motsatsen så som straff, skuld känslor. Gudsbildens psykologiska funktion är alltså att skapa en balans i förhållandet till sig själv, till andra och till livet i sin helhet.

Barn har under sin uppväxt fantasikompisar som de kan hitta i exempelvis sagornas värld. Det kan handla om spöken, monster, hjältar och låtsaskamrater. De kan hjälpa barnet att på ett symboliskt plan tolerera sina besvikelser, vredesutbrott och likande känslor. När de under uppväxten lär sig om Gud så förstår de också att denna Gud kan hjälpa dem på ett annat plan än deras låtsaskompisar, han är verklig på ett annat sätt. Denna Gud kan älska, bry sig om, förlåta samt att föräldrarna menar allvar när de pratar om Gud med dessa egenskaper så gör det att han får en verklighets status. I gudsrepresentationen ingår ett minnesmaterial från föräldrar eller andar människor som stått barnet nära. Dessa personer påverkar barnets emotionella del av gudstron detta präglat genom den verkliga relationen mellan barnet och exempelvis mamman (Wikström 2006:159).

I kapitlet *Kaos är granne med Gud* skriver Wikström om en undersökning där man kommit fram till att människor som varit med om någonting traumatiskt och som går från att må mycket dåligt till ett stadie av ro och kontroll, så är det många som just mött Gud eller Jesus i exempelvis en uppenbarelse. Det är dessa syner eller upplevelser som har gjort att de funnit trygghet och stabilitet i sitt liv (Wikström 2006:217). Dessa undersökningar och analyser utmynnar i en psykologisk teori om religiösa visioner. Utifrån denna teori är relationen mellan kris och vision att vision skapar ordning i ett psykologiskt system i kaos. Exempelvis att det skulle handla om en psykologiskfunktion som går att likna med den fysiologiska funktionen att vi människor börjar svettas när man blir för varm. På samma sätt försöker det psykologiska systemet uppnå jämvikt för att på så sätt uppnå ordning genom dessa symboliska gestalter.

Metod och Genomförande

Jag kommer att göra en komparativ textanalys av böcker skrivna av professorer och forskare inom ämnet religion och vetenskap där frågan om arguments hållbarhet och relevans diskuteras. Samtliga personer resonerar kring Guds existens eller icke existens på ett eller annat sätt. Litteraturen ligger till grund för den diskussion jag senare kommer att hålla. Jag kommer att visa på vilka olika förhållningsätt dessa personer kan ha till Gud och religion samt de gudsbevis och motbevis dessa personer representerar. De personer som är representerade i min uppsats är personer som befinner sig i ytterkanten gällande deras ståndpunkt i frågorna vilket gör att diskussionen blir lite mer extrem men också tydligare än om de skulle vara mindre extrema i sina åsikter. När jag kallar dessa personer för representanter för tro och vetenskap så är det *inte* i en generell mening. Samtliga personer hänvisar till forskning och vetenskap så som exempelvis naturkrafter och naturlagar när det för en diskussion, men det är hur dessa personer förhåller sig till *orsaken* till dessa fenomen som skiljer dem åt. Anledningen till att jag valt att kalla dessa personer för representanter för tro och vetenskap är för att förtydliga skillnaderna mellan dem inom ramen för mitt arbete. Samtliga av dessa personer skulle kunna beskrivas som personer som representerar den vetenskapliga sidan, sett till deras argument, men det är deras syn på Guds påverkan på dessa vetenskapliga förklaringsmodeller som skiljer dem åt.

Gustavsson tillhör inte det jag skulle välja att benämna som en allmän kristendom utan snarare relativt konservativ och fundamentalistisk sådan. Dawkins kan även han ses som fundamentalistisk i sina åsikter då han i sina argument kan vara mycket provocerande mot troende. Sturmark i sin tur tillhör humanisterna som inte ska blandas samman med Svenska Humanistiska förbundet som håller sig neutrala i frågan om religion medan Humanisterna kan beskrivas som motståndare till religion. När jag refererar till Sturmark är det humanisterna, och deras åsikter han refererar till och inte till det Svenska humanistiska förbundet åsikter.

Det finns en viss problematik i denna typ av arbete. Jag är medveten om att jag inte kan ta med alla infallsvinklar som personerna jag refererar till står för. Det är min tolkning av det jag läser som lyfts fram i texten. Det jag väljer att lyfta fram är de delar som jag anser vara viktiga och som för resonemanget framåt. Det är även de delar där författarnas resonemang rör samma typ av frågeställningar. Detta innebär att det med säkerhet finns delar som är mer nyanserade i fråga om ställningstagande från de refererades sida. För att ta ett exempel så har Richard Dawkins bok *Illusionen om Gud* visat sig vara skarpare och hårdare i sin kritik mot de troende än han varit tidigare. Jag kommer även att använda mig av hans bok *Livets flod*,

där han resonerar på ett annat plan än han gör kommande böcker. Han kan upplevas som mer oresonlig än tidigare. Dock har Dawkins genom boken *Illusionen om Gud* skapat mycket diskussioner, vilket bland annat har lett till att personer som John Lennox har gett ut sin bok *Guds dödgrävare* i en ny utgåva för att möta upp den kritik troende kristna möter i Dawkins bok. Perspektiven i min text ur vilken vetenskap och tro diskuteras är uteslutande ur ett kristet perspektiv där den Gud man refererat till är den kristna Guden.

En komparativ studie

Jag kommer i detta arbete att göra en komparativ studie där personernas argument i fråga om hållbarhet och relevans ställs mot varandra. Jämförelsen görs mellan de fyra författarnas verk där jag kommer att diskutera författarnas argument i respektive böcker. Detta återfinns i diskussionsdelen av mitt arbete. Begrepp jag kommer att använda mig av är *hållbarhet* och *relevans*. Med hållbarhet menas på vilken grad argumentet är sakligt riktigt. Relevansen i sin tur hur hög grad dessa påståenden verkligen har ett logiskt samband med den sakfrågan. För att argumentet ska vara helt giltigt så krävs båda dessa delar. Det krävs även att de *tolkas* på likvärdigt sätt för att de ska kunna fungera i samma sammanhang.

Jag kommer under rubriken *undersökning* att visa på respektive författares argument separerade från varandra, för att senare under rubriken *diskussion* ställa dessa *mot* varandra. Argumenten delas då upp under olika kategorier. Argumenten ställs då mot varandra för att få en överblick över vilka argument som används, samt vilken hållbarhet och relevans de har. Det är inte antalet argument som är avgörande för vunden diskussion utan argumentens innehåll, kvalité och kraft. Ofta är det så att det är den som startar debatten som hamnar i underläge, då den som säger emot ofta kommer att påpeka vad det är som är fel med argumentet vilket också leder till att den som ”säger emot” ofta får möjlighet att lyfta det positiva (Ejvegård 2005:80).

Ett problem gällande jämförelsen är vad sakfrågan har för symbolvärde. Ses Gud som någonting förkastligt som handlar om okunnighet eller att den argumenterande lägger fram argument som pekat på de saker så som en symbol, normer och värderingar? Vissa saker i en debatt kan låta mycket rimligt men som inte håller i och med att de i sig är relativt intetsägande. Detta i form av att argumentet varken är hållbart eller relevant. Man kan också skilja mellan personerna sätt att förhålla sig till de argument som de lägger fram. På den ena sida har vi den sidan som spelar mycket på känslor, humor och ironi och på den andra har vi en aningens torrare inställning som resonerar mer kring förnuft än känslor.

Undersökning: Materialets olika röster

Nedan följer valda delar ur den litteratur jag valt att fördjupa mig i. Dawkins och Sturmark följd av Lennox och Gustavsson. Dessa är de representanter för den diskussion jag senare kommer att hålla. Det är författarnas ord som är representerade i denna del av uppsatsen. Jämförelsen och analysen kring hållbarheten i det argument som författarna lägger fram kommer senare under rubriken diskussion. En mindre presentation av varje författare återfinns vid respektive författares del.

Vetenskapliga argument

Dawkins – *Livets flod* och *Illusionen om Gud*

Dawkins är brittisk etolog, evolutionsbiolog, författare och ateist. Han är professor i The Public Understanding of Science vid universitetet i Oxford sedan 1995. Dawkins har nått stor internationell ryktbarhet genom en rad böcker, i vilka han förklarar och utvecklar den neodarwinistiska evolutionsbiologin.¹ Han kan uppskattas av ateister och uppröra religiösa. I vissa fall har han fått vetenskapsmän som håller med honom på ett vetenskapligt plan att ta avstånd från honom då han kan upplevas som allt för fundamentalistisk och dömande i sin syn på troende personer.

Felställda frågor

Dawkins skriver: *Både vetenskapen och religionen menar sig ge svar på grundläggande frågor om livet uppkomst, livet natur och kosmos* (Dawkins1996:37). Men här menar Dawkins att likheterna slutar. Det finns mycket som vetenskapen gör som religionen inte gör. Vetenskapliga trossatser underbyggs av bevis som i sin tur leder fram till resultat. Religiösa trosinriktningar kan varken underbygga sina argument eller visa på några resultat alls.

Dawkins skriver att vissa frågor inte passar sig att ställa. Människor sätter in dem i fel forum. Att vi anser att vi blivit *drabbade* av en sjukdom och att vi av den anledningen ställer oss frågan *varför*, menar Dawkins, inte är logisk, då det är vidskepligt att anta att någonting skulle ha *drabbat* oss i den bemärkelsen. Att vetenskapen kan svara på många frågor gällande hur saker och ting har gått till men inte svara på frågan *varför* är för att de inte hör ihop menar han. Detta på samma sätt som att frågan vilken temperatur och färg exempelvis svartsjuka har.

¹ Richard Dawkins www.ne.se Hämtad 2013-05-16

Det kan kännas rätt att ställa frågan *varför* till universum, men de är ologisk att ställa (Dawkins 1996:91).

Detta är någonting han även lyfter tio år senare då han skriver; vissa människor ser ingen konflikt mellan vetenskap och religion, med hänvisning till att vetenskapen handlar om hur saker och ting fungerar och religionen som *syftet* med det hela (Dawkins 2006:120). Dawkins motsätter sig att vetenskapen skulle syssla med *hur* frågor och att teologin skulle syssla med *varför* frågor. Frågan han ställer är vad en varför fråga kan vara överhuvudtaget. Han anser att man då skulle kunna hävda att alla frågor som börjar med ordet varför skulle vara legitima. Han ger exempel på frågor så som Varför är en enhörnings horn ihåligt? Vad för färg har en abstraktion? Hur luktar hoppet? Han menar att bara för att en fråga kan konstrueras grammatiskt korrekt gör den inte meningsfull. Dawkins skriver: *Man kan inte dra slutsatsen att religionen duger till att besvara den om inte vetenskapen gör det, även om frågan är meningsfull* (Dawkins 2006:76). Dawkins lägger till att det kanske finns en del verkligt meningsfulla frågor som för alltid ligger bortom räckhåll för vetenskapen, så som kvantteorin. Men samtidigt menar han att om inte vetenskapen skulle kunna svara på frågan, vad är det då som talar för att religionen kan? Han skriver att teologerna inte har någonting att komma med, så om de vill diskutera frågor som ingen kan besvara så kan de få göra det (Dawkins 2006:76).

Ondska och orättvisor

Att ondska skulle vara ett bevis för Guds existens i den meningen att om inte ondska fanns skulle det heller inte finnas godhet i form av Gud. Då skulle universum bara bestå av elektroder. Dawkins menar att det är just orättvisorna i världen i form av att barn dör och människor som svälter som är beviset för att det inte finns någon Gud utan just ett bevis på att universum består av elektroder och själviska gener. Gener som inte vill någonting annat än att överleva. Dawkins skriver:

I ett universum med blinda naturkrafter och en blind genetisk replikation far vissa människor illa medan andra har tur. Man hittar inte någon rim eller reson i detta skeende och inte någon rättvisa. De universum vi ser har precis de egenskaper som vi kan vänta oss om det inte finns någon grundläggande byggnadsplan, inte något syfte, inte någon gott eller ont, bara en blind och obarmhärtig likgiltighet (Dawkins 1996:119).

Som jag nämnde tidigare så går Dawkins hårdare åt de troende i boken *Illusionen om Gud* än vad han gjort tidigare. Han skriver bl.a. att:

Det är ojuste att anfälla ett mål som är så lätt att träffa. Gudshypotesen bör inte stå och falla med sin mest motbjudande personifiering, Jahve, och inte heller med sin menlösa kristna framtoning (...) Milde Jesu, god och blind (Dawkins 2006:51).

Dawkins skriver även:

Jag attackerar inte någon viss version av Gud eller gudar. Jag attackerar Gud, alla gudar, allt övernaturligt, var och när det än har funnits eller kommer att finnas (Dawkins 2006:57).

Dawkins menar att en troende kristen troligen förkastar den tredje och femte mosebok av den anledningen att man inte kan applicera dess moraliska värderingar i dag och menar att om det är så att man kan bortse från delar ur en religion för att hitta de moraliska riktningarna inom den kan man då inte söka sig utanför ramen av den kristna tro till andra religioner? Han anser att om man som kristen kan bortse från vissa delar av sin religion så skulle man i teorin kunna hoppa över mellanhanden religion, och välja en moralisk inställning utan inverkan från en religion (Dawkins 2006:77).

Vetenskapen som bevis *mot* Gud

Dawkins menar att de är vetenskapen som kan bevisa Guds existens eller inte. Teisterna² som han ser det håller undan vetenskapen från deras resonemang och anser inte att vetenskapen har någonting med tron på en skapande Gud att göra. Dock menar han att om man genom DNA skulle kunna bevisa att Jesus saknade far så skulle teisterna inte ta avstånd från vetenskapens upptäckter. Han skriver: *Vi kan vara bergsäkra på att teologerna skulle kasta sig över sådana bevis, och basunera ut dem över hela världen* (Dawkins 2006:79).

Att försöka bevisa Guds existens genom att hävda att det måste finnas någonting som skapat allt ur ingenting kallas regression. Att använda sig av den oändliga regressionen och att slutet på denna regression då skulle vara Gud är meningslöst enligt Dawkins. I och med att det skulle innebära att Gud skulle vara immun mot regressionen. Dawkins ser det som en lättvindlig lösning som man bara trollar fram för att man inte vill se eller kan se ett bättre svar (Dawkins 2006:98).

Dawkins ställer sig mot det teologiska gudsbeviset eller designargumentet även kallat. Som innebär att vi genom att se oss omkring och studera särskilt sådant som lever så skulle man se att dessa ser ut att vara medvetet formgivet. På grund av detta skulle det finnas någonting som gav allting sin ursprungliga form, och detta något då skulle vara Gud (Dawkins 2006:99). I *Livets flod* så skriver Dawkins att han förstår att det inte är alla troende som tror på skapelsemyten utan att det snarare handlar om att på egen hand upptäcka livets skönhet och mångfald och då blir denna slutsats att det måste finnas en högre makt som skapat det hela. De kreationister som erkänner Darwins tankar om evolutionen ser den bara

² *Teism* tron på en Gud och motsatsen till ateism. Gud som personlig, tillbedjansvärd, skild från världen men verksam i den.

som en del i sanningen. De förnekar att de kan ha funnits mellanled under evolutionen. Tanken om att exempelvis en blomma måste ha den exakta utformningen som den har i dag för att ha kunnat överleva tar över tanken på att blomman har hittat ett bättre och bättre sätt att existera än den först hade (Dawkins1996:59). Frågan Dawkins ställer sig till detta resonemang är hur de människor som hävdar att blomman måste var fulländad för att kunna fortplanta sig kan hävda att den faktiskt är just fulländad. Han ställer sig frågan vad det är som säger att blomman inte hade fungerat om den inte hade sett ut som den gör i dag, då den hade kunnat fungera med ett annat utseende (Dawkins1996:61). Motargument till detta från Dawkins sida är att det finns många djur som inte fungerar till hundra procent om man med detta menar att den är perfekt i sin förmåga att fortplanta sig eller kunna upptäcka fara. Fåglar som ruvar på ägg som inte är deras eller föremål som mer eller mindre bara liknar ett ägg. Kalkoner som bara skyddar de som *låter* som kalkonungar vilket får hemska konsekvenser om modern är döv. Fiskar som gör sig redo för att para sig bara på att se en röd färg som stämmer överens med honans röda färg. Han skriver, så vad är det som säger att saker och ting måste vara perfekta för att fungera då det uppenbarligen kan fungera utan att vara perfekt. Vi människor kan se på en insekt och tycka att den är perfekt men det är för att vi har våra ögon att studera den med. Hade vi inte sett världen med dessa så hade saker och ting inte alls upplevts på samma sätt. Trollsländor har dåliga ögon enligt våra kriterier men väldigt bra om man jämför med andra insekter. Han tar upp Gepardens nyttofunktion som är att kunna döda gaseller. Om man ser det som att Gud har skapat geparden så hade Gud skapat den för att maximera antalet dödade antiloper. Antilopers nyttofunktion är att kunna komma undan geparden. Dawkins menar på att detta i sådana fall skulle kunna förklaras av att det fanns två konkurrerande gudar eller att den skapande guden är en sadistisk sådan. Han ställer sig frågan varför Gud skulle skapa två motpolar, med svaret att det skulle kunna vara för att undvika överpopulation av Afrikas däggdjur eller öka tittarsiffrorna för David Attenboroughs naturprogram (Dawkins1996:117). Han tillägger dock att detta givetvis inte alls är rätt svar. Svaret är att livet har en enda nyttofunktion och det är att vårt DNA ska överleva. DNA finns instängda i alla levande varelser och gör det bästa av de maktmedel de förfogar över.

Synen på slumpen

Osannolikhetsargumentet säger att komplexa företeelser inte kan uppkomma av en slump. Men det Dawkins menar är att det är många som definierar *komma till av en slump* som en synonym för *komma till utan att vara avsiktligt designad*. Detta resulterar i att osannolikheten

tolkas som ett bevis för att det måste finnas en skapare. Detta betyder i sin tur att de människor som tror på en skapande Gud ser är att det enda alternativet till slumpen är att livet är uttänkt. Dawkins menar att det i och med Darwins evolutionsteori kom ett alternativ till att det inte var en blind slump som lett fram till de liv vi känner i dag utan att livet formar sig, och detta är inte handlar om en slump utan ett urval (Dawkins 2006:134). Darwins tankar om det naturliga urvalet anser Dawkins krossar illusionen om design på biologins område och lär oss vara misstänksamma mot alla slags designhypoteser även i fysik och kosmologi. Han skriver:

Det naturliga urvalet är inte bara en ekonomisk, trovärdig och elegant lösning. Det är det enda fungerande alternativet till slumpen som någonsin har lagts fram (Dawkins 2006:140).

Han menar också på att naturen inte är grym, utan att den bara är obarmhärtigt likgiltig (Dawkins1996:89). Detta är någonting som Dawkins anser att människan har väldigt svårt att förstå. Han skriver att människan i regel inte kan förstå att någonting kan vara varken goda eller onda, varken grymma eller snälla utan helt känslolösa. Människan har också väldigt svårt att det inte skulle finnas något mening med livet mer än att leva och överleva. Om vi blir allt för besatta över att det måste finnas ett ändamål så övergår känslan till paranoia och vi börjar se mönster i slumpen (Dawkins1996:90). Att alla varelser skulle ha ett ändamål är en grund i att man tänker sig att det måste finnas en skapare menar han. Här använder Dawkins sig av Darwin för att möta detta gudsbevis. Dawkins skriver att man genom Darwins upptäckter kunde visa på det naturliga urvalet som en förklaring på naturens konstriktion och komplexitet. Detta som motsats till den skenbild som de troende målade upp som förklaring av skapelsen (Dawkins 2006:99).

Gud

Dawkins summerar Gud och dennes påstådda egenskaper, så som allmakt, allvetande, godhet, uppfinningsrikedom gällande utformningen av hans skapelse och att det till detta tillkommer mänskliga attribut så som att lyssna till böner, förstå synder och läsa våra hemligaste tankar. Han skriver att om Gud både var allvetande och har allmakt så borde han rimligen kunna veta hur människan tänker för att på så sätt kunna ingripa (Dawkins 2006:98). Han menar också på att om Gud har skapat allt så skulle han kunna ses som en vetenskapsman. Dawkins anser då att man som troende skulle se jakten på sanningen som den högsta dygden. Han ställer sig även frågan varför man måste *tro* på Gud för att han ska behandla en väl och belöna en för de handlingar man utför. Dawkins anser att det skulle kunna tänkas vara rimligt att tro att Gud

skulle belöna godhet eller generositet, hederlighet eller ödmjukhet oavsett vilken tro man tillhörde eller sa sig tillhöra (Dawkins 2006:124).

Christer Sturmark - *Tro och vetande 2.0*

Sturmark har förtroendeuppdraget att vara ordförande för Humanisterna i Sverige. Det är en ideell organisation som arbetar för ett sekulärt samhälle och kritiskt tänkande.³

Förbundet Humanisterna som han tillhör är emot religion, till skillnad från Svenska humanistiska föreningen som förhåller sig neutralt i religionsfrågan. Han skrev boken *Tro och vetande 2.0* som en uppföljning och modernare version av Ingemar Hedenius bok *Tro och Vetande* skriven 1949.

Religionens negativa inverkan

Sturmark börjar med att rada upp saker människor gör på grund av sin tro på gudar, magi och astrologi. Exempelvis att människor kan bli mördade på grund av att de har fel tro. Att religion och annan vidskepelse har enorma konsekvenser för samhället och inom politiken. Synen på kvinnors rättigheter, abortlagstiftning, stamcellsforskning, preventivmedel, barns rättigheter, dödshjälp, homosexualitet, äktenskapet, djurrättsfrågor, miljöfrågor, naturvetenskap är några av de saker som Sturmark lyfter fram exempel där religionen påverkar människor negativt (Sturmark 2006:27). Sturmark ställer sig frågan varför det finns ett namn för de människor som inte tror på Gud när de inte finns en benämning för de som inte tror på troll. Han menar på att även kristna kallades ateister av romarna under kristendomens tidiga historia då de under den tiden ansågs tro på en Gud som inte fanns (Sturmark 2006:25). Att tro på Gud är en sak menar han men att tro på den allsmäktige allvetande och oändliga guden är ytters märkligt. Sturmark skriver: *det finns bara en godtagbar ursäkt för guds beteende och det är att han inte existerar* (Sturmark 2006:26).

Ett exempel av många som Sturmark lyfter fram i *Tro och vetande 2.0* gällande hur vi i samhället i dag ser på religion och tro. Exemplet är en jämförelse mellan den person som slutar ta för honom viktig medicin med motivet att han tror att medicinen är förgiftad av FBI och då får diagnosen paranoid jämfört med en person som slutat träffa sin flickvän i och med att han har gått med i Livets Ord och tror att han kommer att brinna i helvetet för att de har

³ Christer Sturmark www.humanisterna.se Hämtad 2013-05-16

haft sex före äktenskapet och att denne personen då troligen inte får diagnosen paranoid utan ses snarare som nyfrälst (Sturmark 2006:28).

Synen på tro

På frågan om man måste tro på någonting skriver Sturmark att det beror på vilken tro man åsyftar. Om det gäller den kognitiva tron som åsyftas så tror humanister så väl som alla andra på en mängd olika saker. Den kognitiva tron handlar om vad jag har för troligt att hålla för sant. Att det kommer att regna i morgon eller att det finns liv på andra planeter. Humanister har inte den kognitiva tron på att Gud finns utan den kognitiva tron på att han inte finns. En humanist har tilltro till människans egen potential, förnuft, ansvar liksom till universella värden som frihet och mänskliga rättigheter (Sturmark 2006:107ff).

Angående vetenskap så anser *inte* Sturmark att det är samma sak att tro på Gud som att tro på vetenskap. Som humanist så tror han på de vetenskapliga metodernas resultat. Det handlar alltså inte om en obegränsad tilltro då man måste ha i beräkningarna att resultaten kan vara missvisande. Sen ser man de vetenskapliga metodernas resultat som någonting som har en högre trovärdighet än uppenbarelser och religiösa skrifter. Sturmark tror på vetenskapen i den meningen att han normalt litar på vetenskapsmännen. Han menar på att om han läser en bok av en professor som han litar på så kommer detta att resultera i att det är mer troligt att det denna professor har kommit fram till är mer troligt att hållas för sant. Han lägger till att även om man litar på personen och de denna person kommer fram till så måste man ha i åtanke att det kan ha blivit fel någonstans och att fel kan uppstå. Sturmark skriver:

Vi tror också på vetenskapen på så vis att vi litar på vetenskapen, dels vetenskapsmännen, dels våra sinnen Vi har alltså fiduciell tro på vetenskapen dels på vetenskapsmännen, dels på våra sinnen (Sturmark 2006:109).

Med fiduciell tro menas den tro som handlar om tillit eller förtroende. Man tror *på* snarare än att än att tro *att*. Skillnaden menar Sturmark ligger i att vetenskapen kan stödja det vi vet om världen. De vetenskapliga metoderna har visat sig vara framgångsrik när det kommer till att förutsäga skeenden i vår värld samt att vetenskapsmän i allmänhet har visat sig hederliga och seriösa. Någonting som han menar inte stämmer så väl överens med religionens motsvarigheter (Sturmark 2006:109). Han skriver:

De religiösa föreställningarna i historien har i stället desperat klamrat sig fast vid föreställningar om världen som står i direkt strid med vetenskapen resultat.(...) Medan religiösa sanningarsspråk ofta vill stänga för nya insikter bygger den vetenskapliga metoden på att ständigt ompröva sina resultat. (Sturmark 2006:109).

Den vetenskapliga metod som innebär att man ställer upp en hypotes som man tester för att motbevisa den. Desto mer som tyder på en viss hypotes, desto större skäl finns det att tro på den (Sturmark 2006:177). Sturmark skriver: *vetenskapen är inte några svar, lösningar eller sanningar i sig, utan helt enkelt en metod att undersöka världen* (Sturmark 2006:179). På påståendet att man inte kan lita på vetenskapen för att det uppkommer nya fakta hela tiden så tar Sturmark exemplet med Newton och Einstein. Vissa menar på att Einstein bevisade att Newton hade fel och att han omkullkastade den rådande världsbilden. Men man kan också se det som att Newton la grunden för vidare forskning och att Einsteins teori var en bättre beskrivning än Newtons teori (Sturmark 2006:181).

Förnuftiga och rationella tankar

Ett humanistiskt perspektiv bygger på att man använder sitt förnuft och sin rationella tankeförmåga och söker goda skäl att tro. Humanisternas trossats är som följer: *Tro på något, om och endast om, det finns förnuftiga skäl att hålla det för sant* (Sturmark 2006:111). När det kommer till hur man som humanist resonerar kring det som inte förefaller vara sant ger han exemplet, att man kan jämföra med tron på att det skulle befinna sig en rosa elefant i ditt vardagsrum när du kommer hem. Det kan inte vara sant i och med att det inte är en förnuftig eller sannolik tanke. Man kan inte bevisa att det inte skulle vara sant men man kan använda sitt förnuft och säga att det är ytterst osannolikt menar han. En frågeställning som Sturmark tycker man ska ställa sig: *är den bästa förklaringen till att personen påstår något att påståendet verkligen är sant?* (Sturmark 2006:113) Ett annat exempel handlar om att tro på en vän som säger att det blir regn i morgon då denna har sett vädernyheterna, då du inte har det. Även om det inte blir regn i morgon så kan det vara så att det ändå hade varit troligt att det skulle ha kunnat regna. Om en vän berättar om att mediterande munkar leviterar i Tibet så skulle du ställa dig frågan om detta var troligt då det strider mot den moderna världsbilden och tyngdlagen. Även om man i detta fall inte kan bevisa att så inte är fallet så är det rimligt att tro att det inte kan vara sant. Om de kunde sväva så borde nyheterna ha snappat upp nyheten eller att det vore troligt att munkarna hade fått nobelpris då de hade hittat ett sätt att upphäva tyngdlagen (Sturmark 2006:113).

Bevisbördan

När det kommer till om det är den troende eller icke troende som bör vara den som ska bevisa sanningen i Guds existens eller ej så tar Sturmark exemplet; Finns det gröna svanar? Han

skriver, du måste leta igenom hela världen för att bevisa att de inte finns medan den som säger att de finns bara behöver visa upp exemplar av en grön svan för att bevisa att denne hade rätt (Sturmark 2006:117). Han menar här att bevisen bör läggas fram av de som tror då de bara behöver lägga fram ett enda bevis för Guds existens när den som inte tror skulle behöva lägga fram *alla* bevis. Därför bör det vara den som tror som ska överbevisa den icketroende och inte tvärt om. Det är på denna person som bevisbördan ligger i och med att det är mycket lättare att bevisa att någonting finns än att med självsäkerhet bevisa att någonting inte finns menar Sturmark (Sturmark 2006:127).

Att tro på en Gud är ur ett humanistiskt synsätt likställt med att tro på vättar och troll. Det är vidskepelse eller folkstro. Religionens Gud har en kulturell särställning i och med att den är en så stor del av historia och kulturarv men ur ett humanistiskt perspektiv så är Gud varken mer eller mindre sannolik än andra övernaturliga väsen menar Sturmark. Gudsbegreppet ses som en idé utan motsvarighet i verkligheten. *Idén* om Gud finns, men inte Gud. (Sturmark 2006:126) Han anser att för att kunna diskutera någonting så måste vi klargöra vad det är vi pratar om. Alla samtal måste börja med en gemensam mening. Han skriver: *innan vi kan formulera vår egen trosuppfattning om Gud, måste vi ge uttrycket "Gud" en mening* (Sturmark 2006:122). Exempel om vi med Gud menar någon ännu inte upptäckt naturkraft så har vi tömt begreppet på en rimlig mening. Sturmark menar att det kan finnas oupptäckta naturkrafter, men att han inte förstår varför människor väljer att se dessa som Gud.

Sturmark tar upp några av de gudsbevis som den kristna sidan lägger fram. Det *teleologiska* gudsbeviset som handlar om den fantastiska ordningen i världen och dess komplexitet som skulle vara beviset för Guds existens. Han menar på att många troende ser Gud som förklaring på skapelsen genom att hävda att någonting som är så komplicerat som naturen inte kan ha uppkommit av en slump. Någonting som är så fantastiskt och märkligt måste ha en annan förklaring. Denna förklaring blir för den troende, Gud. Han menar att man lika gärna skulle kunna hävda att den bästa förklaringen till att världen är så välordnad har att göra med våra naturlagar. Utan dessa skulle inte världen kunna existera som den gör i dag. Här menar Sturmark att den troende kan hävda att naturlagarna behöver en skapare och med hjälp av detta argument hävda att det måste finnas en Gud. Men detta leder ju bara i sin tur till att det i så fall rimligen måste finnas någonting som skapat Gud om man hävdar att allting måste ha en skapare (Sturmark 2006:128). Han skriver att om en person hävdar att allting inte måste ha en förklaring så som man kan se på Gud så skulle man även kunna hävda att naturlagarna inte behöver Gud som en förklaring. Sturmark skriver: *om Gud trots allt kan förklara sig själv, så kan väl naturlagarna också göra det* (Sturmark 2006:128). Om man tror

på de teologiska gudsbevisen så menar Sturmark att det inte finns några bevis för att Gud är god, allsmäktig och närvarande i våra liv. Vilket inte ger en helhetsförklaring av att det skulle finnas en Gud.

Det andra gudsbeviset Sturmark tar upp är det *kosmologiska* gudsbeviset, tanken på att det måste vara någon som startade allt och för att någonting ska kunna ske så måste det finnas en orsak (Sturmark 2006:131). Där kedjan av orsaker måste börja någonstans. Sturmark skriver att den förste som satte igång någonting skulle i så fall ha varit *Primus motor*, den förste röraren. Den förste röraren kallar han i detta fall för Gud. Ingenting måste ju rimligtvis ha startat någonting. Sturmark skriver att även om det var Gud som startade Big Bang så måste ju någonting rimligtvis i så fall ha orsakat Gud, samt vad orsakade det som orsakade Gud? Sturmark menar att grundproblemet bara flyttas bakåt i orsakskedjan och att gudsbevisen i och med detta saknar förklaringsvärde. Den förklarar ingenting menar han (Sturmark 2006:132ff).

Trons funktion

Sturmark anser att det uppenbarligen finns en funktion för människan att tro, då tron fortfarande är en stor del av många människors liv. Han ställer sig frågan hur det kan komma sig att tron på religionen finns kvar efter alla år av evolution, och att det kanske kan bero på att den har ett värde för vår överlevnad. Eller att det bara handlar om en slaggprodukt av någonting annat som har betydelse för oss människor. Han skriver att människan har en förmåga att se mönster och samband och ibland ser människan mönster och samband även om det inte finns några. Förklaringen kan vara den att förmågan att se samband säkert har underlättat för människor att samarbeta och detta har också resulterat i vår överlevnad. Vi har också en överdriven förmåga att se samband mellan orsak och verkan. Människan har även en förmåga att levandegöra ting i sin omgivning. Han skriver att det exempelvis är bättre att missta en buske för ett rovdjur än att missta ett rovdjur för en buske. Kanske är detta orsaken till att vi är mörkrädda, tror på spöken och andra övernaturliga väsen menar Sturmark (Sturmark 2006:154).

Sturmark skriver att evolutionen inte handlar om att man ser utvecklingen som en slump. Det är förändringar som har skett stegvis. Man kan inte säga att det är slumpen som avgör utan urvalet som avgör. Den intelligenta designen står för att det är någon som har en tanke med den form livet har i dag (Sturmark 2006:285). Det var hypotesen som gjorde Gud överflödigt som blev för mycket för de troende anser Sturmark. Då den i och med

evolutionsförklaringen handlade om genetiska mutationer i samspel med det naturliga urvalet och att dessa kan frambringe alla djurarter, även människan. Då behövs det ingen skapare av människan till Guds avbild. Gud blev i och med detta överflödig i naturens ekvation menar Sturmark.

Religiösa argument

John Lennox - *Guds dödgrävare, har vetenskapen begravt Gud?*

Lennox är professor i Matematik och vetenskapsfilosof och arbetar på Oxfords universitet. Han undervisar i vetenskap och religion.⁴ *Guds dödsgrävare* kom ut första gången 2006 men efter att Richard Dawkins skrivit *Illusionen om Gud* så valde Lennox att ge ut den i en ny upplaga för att möta upp några av de argument som Dawkins lade fram.

Tron och bevis är oskiljaktiga

Tron är ett gensvar på de bevis som finns menar Lennox. Tro och bevis är oskiljaktiga. Han anser att själva naturen är ett bevis för Guds existens. Detta som ett svar på Peter Atkins⁵ kommentar:

Mänskligheten borde förlika sig med tanken att vetenskapen har undanröjt varje skäl att tro på en kosmisk mening och att varje kvarleva av mening enbart inspireras av känslor (Lennox 2009:19).

Lennox menar att Atkins reducerar tron på Gud endast till känslor. Känslor som i sig skulle vara fientligt inställda till vetenskapen. Lennox menar på att bevisen för Guds roll i skapelsen finns både i naturen och i bibeln. Han tar ett exempel från Romarbrevet där det står:

Ty allt sedan världens skapelse har hans osynliga egenskaper, hans eviga makt och gudomlighet, kunnat uppfattas i hans verk och varit synliga. Därför finns det inget försvar för dem (Rom1:20).

Med detta menar Lennox att det i bibeln finns belägg för att man inte ska tro på det som det saknas bevis att tro på. (Lennox 2009:21) Lennox ger ytterligare exempel ur bibeln: *i begynnelsen skapade Gud himmel och jord* (Mos 1). Med detta menas att universum inte är ett slutet system utan en skapelse, en produkt av Guds medvetande som han bevarar och

⁴ John Lennox www.johnlennox.org Hämtad 2013-05-14

⁵ Peter Atkins fd Professor i Kemi vid Oxfords universitet. Han är med i en organisation som har hängivit sig till att sprida vetenskapliga åsikter. Han är ateist och förespråkare för det sekulariserade samhället.

upprätthåller. Lennox anser att anledningen till universums existens är pga. att Gud har gett upphov till det (Lennox 2009:39).

Lennox menar att många kristna anser att tro och bevis är två saker som är oskiljaktiga. Han skriver: *tron är ett gensvar på de bevis som finns – inte en glädje över att det inte behövs några bevis* (Lennox 2009:21). Han skriver även att till skillnad mot många av deras motståndare anser så är det inte en tro baserad på en *blind* tro och en övertygelse som det inte skulle finnas en verklig grund att hålla för sant. Lennox menar att både tron och vetenskapen har några viktiga saker gemensamt. De innehåller båda tron där förnuft och bevis hör ihop (Lennox 2009:21). Lennox menar på att tron i allra högsta grad lutar sig mot bevis.

Den skapande Guden som en rationell tanke

Lennox skriver att människor som ägnar sig åt seriösa teologiska reflektioner anser att tanken på en skapande Gud är en rationell tanke, inte att det är en icke-rationell sådan. Han skriver: *Att likställa rationell förklaring med naturlig förklaring är i bästa fall ett tecken på att man har starka fördomar, i värsta fall att man begår att kategorifel* (Lennox 2009:45).

Han skriver att bara för att *vetenskapsmän* håller någonting att vara för sant så betyder inte det att *vetenskapen* säger det samma. Och att vetenskapsmän skulle ligga i krig med Gud är inte det samma som att själva vetenskapen skulle ligga i krig med Gud (Lennox 2009:24). Vilket menar han betyder att bara för att några vetenskapsmän *bevisar* någonting så betyder inte det att alla vetenskapsmän ser resultatet som ett bevis mot tron. Det handlar om hur man väljer att använda sig av bevisen. Lennox menar att det till grund för vetenskapen ligger en övertygelse om att universum är välordnat. Om man inte utgår från det så skulle det inte finnas någon vetenskap. Nobelpristagaren Melvin Calvin säger att de gamla hebréerna redan för två till tre tusen år sedan ansåg att det måste finnas en Gud som låg bakom universums ordning. En annan syn är att det var grekerna som kring år 500 fvt som först började bedriva vad vi i dag kan kalla vetenskap. Grunderna för all vetenskap, menar Lennox, kan således sägas vara religiös (Lennox 2009:27).

Det finns många personer som varit både troende och vetenskapsmän. Lennox lyfter fram en rad personer som passar in på beskrivningen troende *och* vetenskapsmän så som Galilei, Kepler, Pascal, Newton m⁶. Lennox skriver att Gud inte var ett hinder för dessa personer utan en inspirationskälla. Kepler menade att vetenskapliga upptäckter kommer från att människor tänkte Guds tankar efter honom. Kyrkan har även under hundratals år fostrat den

⁶ Galilei (1564-1642), Kepler (1571-1630), Pascal (1623- 1662), Boyle(1627- 1691), Newton (1642-1727), Pasteur (1822-1892), Kelvin (1824-1907).

grundläggande övertygelser och ansatser som har gett upphov till vår tids empiriska vetenskap samt tanken om att det är på grund av att Gud har skapat världen som vi i hans avbild också kan göra den begriplig. Lennox lägger dock till att han med dessa exempel inte menar på att vetenskapen inte skulle ha kunnat uppkomma utan den teologiska förutsättningen (Lennox 2009:29).

Lennox lyfter blicken och menar på att striden inte står mellan vetenskapen och religionen utan mellan två vitt skilda världsåskådningar naturalismen och teismen. För om striden stod mellan de två tidigare så hade alla vetenskapsmän varit ateister och alla icke- vetenskapsmän vara gudstroende. Han skriver att så inte är fallet:

(...) den verkliga kampen inte i första hand står mellan vetenskapstro och gudstro utan mellan en materialistisk, naturalistisk världsåskådning och en supernaturalistisk, teistisk världsåskådning (Lennox 2009:48).

Vetenskapsmannens egen filosofiska övertygelse är avgörande på vissa plan när det kommer till hur man förklarar vissa frågor. Inte nödvändigtvis när det kommer till frågan hur någonting fungerar men däremot när det kommer till frågan hur saker och ting kom till från början (Lennox 2009:50). Lennox skriver att när Ernest Rutherford upptäckte atomkärnan kullkastade han den klassiska fysikens dogmer, vilket ledde till ett paradigmskifte (Lennox 2009:51). Detta kan också ses, menar han, som ett bevis för att vetenskapen inte alltid har de rätta svaren. Det kan vara så att det är en del av sanningen men att vetenskapen inte har löst svaret på alla frågor än, och att de bevis vi ser i dag inte behöver vara de riktiga. Inom ramen för scientism⁷ finns det ingen anledning till att tänka sig att det finns någonting som vetenskapen inte skulle kunna besvara skriver Lennox. Vetenskapstroende menar att allt tal om Gud, religion och religiösa erfarenheter ligger utanför vetenskapen och kan därför inte vara objektivt sant. Detta menar han förklarar inte hur människor ser på Gud och han känslomässiga och fysiska effekter (Lennox 2009:52).

Lennox skriver att de flesta vetenskapsmän gärna låter människor fortsätta tro på en Gud bara denna Gud inte är ett objekt som existerar och att religiösa trosuppfattningar utgör kunskap. De får alltså leva sida vid sida bara inte tron gör intrång på vetenskapen (Lennox 2009:53). Man tycker att det bara kan vara vetenskapen som kan handskas med verkligheten.

Lennox skriver:

Det är en sak att hävda att vetenskapen inte kan besvara frågor om slutgiltiga ändamål. Det är en annan sak att avfärda själva ändamålet som en illusion bara därför att vetenskapen inte kan hantera det (Lennox 2009:57).

⁷ Tron på att vetenskapen kan förklara allt.

Poängen är att i de fall då vetenskapen inte utgör vår informationskälla, kan vi inte automatiskt utgå från att förnuftet slutat fungera och bevisen slutar vara relevanta anser Lennox (Lennox 2009:58). Han menar att teister kan se på saken som att det finns vissa frågor som inte förnuftet kan besvara på egen hand. För att besvara dessa frågor så behöver vi en annan informationskälla. I detta fall rörde det sig om en gudsuppenbarelse som vi behöver för att förstå och utvärdera med vårt förnuft menar han.

Ett kategorifel

Vetenskapen har kunnat bota sjukdomar vetenskapen har också kunnat tillhandahålla förklaringar till vidskepelser. Vilket har inneburit att människor inte behöver vara rädda i onödan. Lennox lägger till att i många fall har synen på vetenskap också lett till uppfattningen att då vi kan förstå och förklara vilka mekanismer som styr universum utan att ha Gud som förklaring, så kan man plocka bort Gud som en förklaring helt och hållet. (Lennox 2009:59) Det blir var Lennox beskriver som ett *kategorifel*. Bara för att vi vetenskapligt kan ge förklaring på skapelsen betyder inte det att det inte finns någon skapare. För om de inte hade funnits någon skapare som skapat världen så hade det inte heller funnits någon skapelse att förstå sig på (Lennox 2009:60). Lennox skriver:

I filosofiska termer begår de ett mycket elementärt kategorifel, när de hävdar att de inte finns någon handlande person som har designat en viss mekanism, bara för att vi förstår den mekanism som förklarar ett visst fenomen (Lennox 2009:60).

Lennox anser att den som tror på den skapande Guden ser förklaringarna av en viss mekanism som ett bevis på en skapare och en beundran för den som skapat den. Genom den vetenskapliga historien har vi all anledning att vara tacksamma för alla de begåvade tänkare som tog det stora steget att ifrågasätta den mytologiska synen på naturen. Många av dessa gjorde det utan att förkasta föreställningen av en skapare, många gjorde det rent av i skaparens namn (Lennox 2009:67). Han skriver:

Hur mycket vi än diskuterar den vetenskapliga metodens väsen, råder det inget tvivel om vilken grund denna metod vilar på, nämligen universums rationella begriplighet (Lennox 2009:79).

Albert Einstein lär ha sagt: *Det obegripligaste med universum är att det är begripligt* (Lennox 2009:79). Den brittiske matematikprofessorn Roger Penrose har sagt:

Det är svårt för mig att tro... att så storslagna teorier bara har uppstått genom att slumpmässigt naturligt urval av idéer, där bara de goda idéerna har överlevt. De goda idéerna är nämligen alldeles för bra för att vara överlevande idéer som uppstått slumpmässigt. Nej det måste finnas en djupt bakomliggande orsak till samstämmigheten mellan matematiken och fysiken (Lennox 2009:81).

Detta för att ge några exempel på hur vetenskapsmän kan förhålla sig till vetenskapen och tron på den skapande Guden.

Stefan Gustavsson - *Kristen på goda grunder* (1997)

Gustavsson är svensk teolog, författare och debattör. Han är generalsekreterare för svenska evangeliska Alliansen. Alliansen säger sig vara ett kristet alternativ som ligger mellan kristen fundamentalism och liberal teologi. Han är även direktor för Credoakademien i Stockholm. Credoakademien är en skola på högskolenivå som vill förklara och försvara kristen tro där syftet med utbildningen är att förstå den tid vi lever i. Credoakademien är emot homosexualitet och skilsmässa.⁸

Tron som en förutsättning för vetande

Gustavsson menar på att det är vanligt att tro och vetande ses som motsatser till varandra, där tron ses som osäkert och vagt och handlar om antaganden och känslor. Vetande i sin tur ses som säkert och entydigt. Vetande bygger på den information vi får genom våra sinnen som vi bearbetar med vårt förnuft (Gustavsson 1997:28).

Gustavsson menar dock att vetande inte kan stå på sina egna ben utan bygger på tro. Han ger ett exempel på hur man kan applicera tron på vetande. Om det står en ljusstake framför mig så hur vet jag då att den verkligen existerar. Då måste jag tro på att det finns en värld utanför mig som det går att få kunskap om. Jag måste tro på mina sinnen och att de jag ser är riktigt. Han skriver även att man måste tro på förnuftet för att kunna bearbeta den informationen en person tar in, och att förnuftet inte går att bevisa. För att undersöka sina sinnen så behöver man hjälp av någon annans sinnen, och då menar Gustavsson att resonemanget börjar om igen. Gustavsson menar att människan aldrig med säkerhet kan säga att någonting är en absolut sanning. Att vi aldrig kan känna till all fakta och då kommer det alltid att finnas en del osäkerhet i vår kunskap. Han skriver: *bland det vi inte känner till kan det ju finnas något som omkullkastar allt det vi tror oss veta* (Gustavsson 1997:29). Gustavsson visar på två slutsatser, att tro inte är religiöst, utan allmänmänskligt samt att tro inte är vetandets motsats, utan dess förutsättning (Gustavsson 1997:29).

Enligt Gustavsson mening så är alla människor troende, det är bara objektet för tron som varierar. En kristen tro på Gud på samma sätt som en ateist skulle kunna säga att den inte tro på Gud. Ingen kan veta vad som är sant vilket gör att alla tror (Gustavsson 1997:30). Gustavsson anser att kristna ställs mot väggen gällande deras tro med frågor som, Hur går det

⁸ Stefan Gustavsson www.credoakademien.nu Hämtad 2013-05-16

onda ihop med en god Gud? Hur går skapelseberättelsen ihop med vetenskapen? Hur går Jesu under ihop med naturlagarna? Gustavsson skriver att bara för att det finns en tro med i vårt medvetande så betyder inte det att godtycklighet råder. Han menar att man inte kan tro på vad som helst och all tro är inte likvärdig och skriver: *vi ska söka den tro som stämmer bäst med det som vi på goda grunder kan veta* (Gustavsson 1997:32).

Bevisbördan

Gustavsson anser att vår visshet säger oss mycket. Att vi med tillräcklig visshet kan säga att det finns en yttre värld utanför oss, vi kan säga att vårt minne är en kunskapskälla eller att tyngdlagen gäller även om två minuter (Gustavsson 1997:36). Gustavsson menar här att man kan använda sig av vissheten för att komma fram till denna typ av saker men att vissa inte anser att det går att använda sig av vissheten när man behandlar tron på Gud. När man diskuterar tro och Gud så menar Gustavsson att argumenten kan gå emot varandra vara. Det är Guds existens som oftast behöver bevisas inte hans icke existens. Gustavsson menar att de som inte tror anser att det är den som tror på Gud som ska lägga fram bevis inte ateisten (Gustavsson 1997:36). Han skriver, då kan man ställa sig frågan hur jag kan veta att någonting inte finns? Om jag ska hävda detta så måste jag ha all kunskap. Gustavsson tar ett exempel med frågan om det finns svamp i skogen. Genom att hitta en enda svamp i skogen kan man med säkerhet veta att det finns svamp i skogen, men för att hävda motsatsen så måste man leta igenom hela skogen. Även om man skulle letat igenom hela skogen så finns risken att man missat någon svamp vilket gör att efter att ha letat igenom skogen ändå inte med säkerhet kan hävda att det inte finns några svampar i skogen. De flesta ateister skulle enligt Gustavssons mening inte kunna hävda att de är just ateister om man pressade dem utan skulle snarare benämna sig som agnostiker⁹ (Gustavsson 1997:41).

Tolkning av sanningen

Gustavsson menar att det tidigare i historien rörde sig diskussionen om kristendomen om *vad* som var sant, det var en tolkningsfråga. Det handlade inte om att bestämma *om* det var sant. På den tiden ansåg människor i stor utsträckning att den kristna tron var sann i absolut mening. Den teologiska diskussionen gällde således inte kristendomens sanning utan den rätta tolkningen av dess sanning (Gustavsson 1997:148). Gustavsson skriver att vi i dag ser människans tolkningar av Guds ord och inte som det var förut då det var Guds ord som stod i

⁹ Agnosticism: Åsikten att vi inte vet om Gud finns eller inte.

bibeln (Gustavsson 1997:152). Bibeln är numera ur ett västerländskt sätt att se det ett dokument så som många andra, skrivna om människors tro.

Gustavsson skriver att det finns en syn på att Kopernikus återupptäckt av att jorden inte var universums centrum innebar att jordens särställning underminerades. Att Darwins teorier innebar att människans särställning underminerades, Freuds teorier avklädde människan dess sista värdighet och bibelns storslagna ord om människan som Guds avbild ligger i spillror (Gustavsson 1997:163). Gustavsson menar att man på ett principiellt plan har hävdas att vetenskapen ersätter kristen tro. Människan har tidigare förklarat en mängd fenomen i skapelsen. Han menar att allt eftersom vetenskapen har tagit större plats och större mandat har den också i allt större utsträckning fått stå för förklaringarna av dessa fenomen. De förklaringar som Gud tidigare svarade på är det nu de naturliga förklaringarna som står för svaret. De naturliga förklaringarna har gjort att Gud har fått allt mindre plats hos människorna. Gustavsson anser dock inte att vetenskapen har ersatt Gud. Han menar att den moderna vetenskapen har uppstått som en *följd* av kristen tro, inte som en protest mot den. Gustavsson skriver att tanken är att Gud är en ordningens Gud och att handlingarna är begripliga och konsekventa. Gud har skapat en ordnad värld som vi människor kan finna kunskap om. Gustavsson skriver.

Gud har skapat världen för att vi ska förstå den. Skapelsen är inte gudomlig så att den ska tillbedjas, den är inte besjälad så att den ska fruktas och den är inte oviktig så att den ska ignoreras. Den är Guds skapelse som människan har fått i uppdrag att lägga under sig och därför ska den förstås (Gustavsson 1997:166).

Gustavsson ger exempel på vad den kristna världsbilden har haft för betydelse för vetenskapens framväxt:

Gud är ordningens Gud – Därför finns det lagar i naturen
Gud är den enda guden – därför är lagarna konsekventa
Människan är Guds avbild – därför är det möjligt att förstå Guds värld.
Universum är skapat och inte nödvändigt – Därför är observation nödvändig.
Universum är inte gudomligt eller besjälat. – Därför är det ej farligt med experiment
(Gustavsson 1997:166).

Gustavsson skriver att de kända vetenskapsmännen så som Kopernikus, Galilei, Newton, Kepler och Boyle inte såg några motsättningar mellan vetenskap och tro. Det var snarare så att det var deras vetenskapliga arbete motiverades genom deras tro. Det var för att de ville förstå Guds skapelse som de forskade på hur världen fungerade. Professor Blomberg skriver:

Flera av dem som grundade vår moderna naturvetenskap, till exempel Kepler och Newton, var starkt troende och såg naturlagarna, som det började få grepp om, som ett gudsverk. I naturens ordning såg den snarare ett bevis på Guds existens än ett argument mot den (Gustavsson 1997:166).

Kepler skriver: *må Gud se till att mina fantastiska teorier överallt och till fullo får den effekt på tänkande människor som jag strävat efter i min avhandling* (Gustavsson 1997:167). Att man genom detta skulle kunna se omfattningen av Guds makt och vishet samt att Gud lagt grunden till allting i denna värld i enlighet med kvantitetslagarna. Gustavsson menar att Gud har gett människan intelligensen att förstå dessa lagar, och att detta i sig ses som ett bevis på att det är Gud som har skapat världen, i och med att vi kan förstå dess lagar. Angående naturlagarna så skriver Kepler: (...) *Gud ville att vi skulle upptäcka dem när han skapade oss till sin avbild, för att vi skulle ta del av hans egna tankar* (Gustavsson 1997:167). För att lyfta fram en person i få nutid så ger Gustavsson ett exempel på vad Stephen Hawkins ska ha sagt: *När vi förenat alla fysikens grundlagar till en lag om allting, då vet vi vad som rör sig i huvudet på Gud* (Gustavsson 1997:168).

Bibeln som bevis

Gustavsson lyfter fram citat ur bibeln för att visa på den avsikt Guds har med människan. Några av dessa är att människas definition är att hon är skapad i Guds avbild (Mos 1:26–27) Med andra ord, Guds ståthållare på jorden. Människans första uppdrag är att föra livet vidare (Mos 1:28) Människans andra uppdrag är att ta ett herravälde över skapelsen. Att lägga anda varelser under sig (Mos 1:28) Människan är skapelsens krona. Människan har fått i uppdrag att bevara jorden och ansvara för den inte förbruka och förstöra den (Gustavsson 1997:168). Gustavsson ger exempel att människan ska förstå skapelsen, så som att Adam fick namnge alla djuren (Mos 2:19). Gustavsson tolkar detta som att Adam var den första naturvetenskapsmannen. Detta i och men att Adam kategoriserade djurriket så som Linné gjorde med växterna. Formuleringarna från bibeln som står ovan skulle enligt Gustavsson kunna ses som beviset på att Gud har uppmuntrat människan till arbete, forskning, teknik och vetenskap. Han skriver: *ingen livssyn ger högre status åt vetenskapligt arbete än kristen tro* (Gustavsson 1997:168). Vetenskap och forskning skulle på detta sätt vara knuten till meningen med vår existens.

Vetenskapen som ett bevis för Guds existens

Gustavsson menar att det inte skulle vara så konstigt att det var just i västerlandet som vetenskapen tog fart. Då det var den bibliska världsbilden som gav motiveringen till forskning. Gustavsson anser att vetenskapen används mot sin egen fader. Han skriver att de personer som startade universiteten var de som vart övertygade om den kristna trons sanning

(Gustavsson 1997:168). Gustavsson menar att det inom kristen tro inte handlar om att välja mellan att tron på Guds verk eller naturlagarna som är svaret. Det är en kombination. Gustavsson skriver:

Han är istället den yttersta orsaken till, och uppehållaren av, de mekanismer som vetenskapen gradvis har lärt sig förstå och beskriva och som vetenskapen ska fortsätta att försöka förstå (Gustavsson 1997:169).

Gustavsson menar att tro och vetande hör samman. Han skriver att det är två olika former av Guds handlande och att det just nu inte råder harmoni mellan vetenskap och tro. Skapelsen (Guds verk) och vetenskapen (människans tolkning av skapelsen). Bibeln (Guds ord) och teologin (människors tolkning av bibeln) Att dessa två inte harmoniserar, menar han kan bero på misstolkningar av dess innebörd från människans sida. Gustavsson menar att det kanske är så att det är vetenskapen som misstolkat skapelsen och det kan handla om att teologer har misstolkat bibeln. Kanske är det så att det behövs korrigeringar från båda sidor.

Vetenskapen kan bara svara på funktionsfrågor inte meningsfrågor menar Gustavsson. Vetenskapen kan svara på hur en kropp fungerar men inte på frågan vad en människa är. Den kan förklara dödsprocessen, men inte värdera mord som handling. Han skriver:

Vetenskapen kan inte: Ge en grund för sig själv, ge en grund för moral, ge en grund för människovärdet, lösa frågan om meningen med tillvaron eller lösa frågan om människans själviskhet (Gustavsson 1997:172).

I och med detta anser han att man inte kan bygga upp en livsåskådning på vetenskaplig grund då vetenskapen inte kan ge svar på de stora livsfrågorna. Gustavsson menar på att vi inte kan säga att vetenskapen ger ett entydigt svar på en fråga utan att det handlar om de enskilda vetenskapsmännen eller kvinnorna som har sina svar på frågan. Han skriver: *vetenskapen är alltid beroende av människor och de förutsättningar och den världsbild de arbetar från* (Gustavsson 1997:172). Allt vi stöter på genom livet påverkar oss, det vi läser de vi träffar vad vi utsätts för. Detta kommer också att påverka vilka frågor vi ställer och söker svar på. Vetenskapen är av den anledningen alltid öppen för omformuleringar och nya perspektiv skriver Gustavsson (Gustavsson 1997:173).

Gustavsson menar på att vi måste skilja på fakta- tolkning av fakta- förutsättningar som påverkar tolkningen av fakta. Ett exempel är evolutionsteorin. Fosilen är fakta men det hur vi tolkar dess existens som är skillnaden mellan en tro på Guds inblandning eller inte . Det beror i hög grad på hur vi ser på livet utveckling på jorden har sett ut. Gustavsson skriver:

Kristen tro ger motivation till vetenskapligt arbete, bidrog till vetenskapens framväxt, bejakar de naturliga orsakerna i en regelbunden skapelse och erbjuder en världsbild som bejakar kunskapssökande och hävdar ett enhetligt kunskapsfält. Kristen tro kompletterar vetenskapen genom att ge en helhetsbild att foga in detaljkunskaperna i och svara på menings- och värdefrågor (Gustavsson 1997:175).

Gustavsson menar att anledningen till att människor inte tror på Gud, kan ses som att man inte förstått Guds relation till skapelsen. Han skriver, ju mer vi förstår oss på Gud desto mer kommer vi att se att vetenskapen inte motsätter honom utan är en förutsättning för den. Gustavsson anser även att ursprungsfrågorna går att svara på med hjälp av naturvetenskapliga metoder (Gustavsson 1997:175).

Analogins princip

Gustavsson tar upp ett argument som ibland används *mot* tanken om att det skulle finnas en skapande Gud (Gustavsson 1997:177). Det är analogins princip, som innebär att om någonting skulle kunna ha hänt tidigare så måste vi kunna se bevis på detta i dag. Exempelvis om vi inte kan se bevis i dag för att man kan återuppstå från de döda så kan man heller inte anta att det skulle kunna ha hänt tidigare. Vilket resulterar i att detta skulle innebära att man inte tror på Guds förmåga att göra under. Gustavsson skriver att analogin har ett problem och det är att den på ett sätt säger att ingenting kan inträffa en första gång för då finns det ingen analogi till det som sker. Så med hjälp av analogin så har man motsatt dess funktion. Gustavsson lägger fram slutsatsen att om en händelse inte kan inträffa en första gång så har det i så fall aldrig hänt någonting (Gustavsson 1997:178).

Diskussion

Tekannor, kor som hoppar över månen, vinkande marmorstatyer, kantareller, gröna svanar, troll, älvor, korthus i orkaner, rosa elefanter, Boeing 747, imaginära ljusstakar, apor skrivandes på maskin, spagettimonster, leviterande munkar osv. listan kan göras lång på liknelser samtliga författare har använt sig av. Mest överrepresenterade har de dock varit hos Sturmark och Dawkins. Liknelserna har som sagt varit många och vissa väldigt långsökta. Några har passerat gränser för en liknelse och bara blivit retorik och komik i jakten på att få poäng hos de som redan håller med. Dessa liknelser tog jag inte med i den tidigare delen och kommer heller inte beröra vidare i denna diskussion. Då de i sig inte fyller en funktion i de resonemang jag kommer föra.

Så var möts argumenten och var går dessa isär? På den ena sidan har jag Dawkins och Sturmark och på den andra Lennox och Gustavsson. De första representerar den vetenskapliga sidan medan de två andra den troende sidan. Här vill jag återkoppla några av de argument som personerna för i sina böcker och jämföra dessa med varandra.

Synen på vetenskap

Gustavsson skriver att det är vanligt att man ser tro och vetande som motsatser till varandra. Tro ses som osäkert och vagt och handlar om antaganden och känslor. Vetande i sin tur ses som säkert och entydigt. Vetande bygger på den information vi får genom våra sinnen som vi bearbetar med vårt förnuft (Gustavsson 1997:28). Huruvida vetenskapen är ett bevis för Guds icke existens eller Guds existens finns det många tankar kring. Dawkins menar att vetenskapliga trossatser underbyggs av bevis som i sin tur leder fram till resultat medan religiösa trosinriktningar varken kan underbygga sina argument eller visa på några resultat alls. Gustavsson menar att vetande inte kan stå på sina egna ben utan bygger på tro. Tron på förnuftet. Gustavsson skriver: *Tro är inte religiöst, utan allmänmänskligt. Tro är inte vetandets motsats, utan dess förutsättning* (Gustavsson 1997:29). Här går Gustavsson och Sturmarks tankar ihop en aning då Sturmark anser att det är samma sak att tro på Gud som att tro på vetenskap. Som humanist så tror man på de vetenskapliga metodernas resultat. Det handlar alltså inte om en obegränsad tilltro då man måste ha i beräkningarna att resultaten kan vara missvisande. Sedan ser man de vetenskapliga metodernas resultat som någonting som har en högre trovärdighet än uppenbarelser och religiösa skrifter. Lennox menar att många kristna menar på att tro och bevis är två saker som är oskiljaktiga. Lennox skriver: *Tron är ett*

gensvar på de bevis som finns – inte en glädje över att det inte behövs några bevis (Lennox 2009:20). Till skillnad mot Dawkins och Sturmark som ser tron mer eller mindre som en övertygelse som man inte har några bevis för. Lennox menar att både tron och vetenskapen har några viktiga saker gemensamt. De båda innehåller tron att förnuft och bevis hör ihop, och att tron i allra högsta grad lutar sig mot bevis. Här skulle man kunna hävda att bevisen påminner väldigt mycket om varandra. Det är åsikterna kring vad som är rimligt som argumenten går isär. Att man antingen ser att vetande bygger på tro och att tron inte är vetandets motsats utan dess förutsättning eller att tron inte kan underbygga sina argument överhuvudtaget.

Sturmark skriver också att humanisters tro på vetenskapen handlar om att man normalt litar till vetenskapsmännen. Han menar på att om han läser en bok av en professor som han litar på så kommer detta att resultera att det är mer troligt att det denna professor har kommit fram till är mer troligt att hållas för sant. Att en vetenskapsman skulle tala sanning handlar enligt Sturmark om att denna inte har några motiv till att fara med osanning, till skillnad mot präster som han menar kan vinna på en lögn. Här har vi ett exempel som kan verka rimligt i sak men som i sig är irrelevant. För visst är det så att en präst kan vinna på en lögn men det kan även en vetenskapsman. Här ser jag det mer som att Sturmark är ute efter enkla poäng i debatten. Sen ställer jag mig frågan om det är trovärdigheten hos personen som diskuteras så skulle man lika gärna hävda att det är samma sak som att en person litar på en präst och i och med detta så är det troligt att de denne säger är högst troligt att hålla för sant. Så ett argument som Sturmark anser vara förnuftigt och riktigt baserat på sina värderingar anser han inte kan appliceras på tron och präster med argumentet att präster kan ljuga. Sturmark skriver att han litar på vetenskapen så som han även litar på sina sinnen. Men kan man inte då se det som att en person som varit med om en uppenbarelse då även hon kan förlita sig på sina sinnen dra slutsatsen om att det upplevda är högst troligt att hålla för sant.

Lennox tar exempel ur bibeln för att visa på att bevisen för Guds roll i naturen. I romarbrevet står:

Ty allt sedan världens skapelse har hans osynliga egenskaper, hans eviga makt och gudomlighet, kunnat uppfattas i hans verk och varit synliga. Därför finns det inget försvar för dem (Rom1:20).

Det andra beviset i form av citat som Lennox lyfter fram är ur Första mosebok: *I begynnelsen skapade Gud himmel och jord* (Mos 1). Detta skulle då vara ett bevis för att universum inte är slutet system utan en skapare utan en produkt av Guds medvetande, som han bevarar och upprätthåller. Med detta argument menar Lennox att universum existerar för att Gud har gett

upphov till det. Detta är ett argument som jag inte vet hur Dawkins eller Sturmark har svarat på. Dock är det så att de inte ser bibeln som en trovärdig källa vilket gör att det inte ses som ett bevis, varken sett som ett hållbart eller rationellt argument. Med fler stöd ur bibeln som skulle kunna användas som ett bevis för att människan är ämnade att förstå skapelsen är att det var Adam som fick namnge alla djur (Mos 2:19). I och med detta så skulle han kunna ses som den första naturvetenskapsmannen. Gustavsson skriver att han kategoriserade djurriket så som Linné gjorde med växterna, och att detta citat skulle kunna ses som att Gud har uppmuntrat människan att arbeta med forskning teknik och vetenskap. Han skriver: *Ingen livssyn ger högre status åt vetenskapligt arbete än kristen tro* (Gustavsson 1997:168). Detta använder sig Sturmark av för att nå en annan konsensus. Han menar att i och med detta så kan Adam ses som den första naturvetaren, vilket skulle kunna tolkas som att Gud i detta fall skulle vilja att vi arbeta vetenskapligt för att få svar på våra frågor. Detta är ingen motsättning i sig i och med att verken Gustavsson eller Sturmark går emot detta. Här använder sig Sturmark av ett *för*-argument och vänder detta till sitt *mot*-argument.

Lennox menar att människor som ägnar sig åt seriösa teologiska reflektioner anser att tanken på en skapande Gud är en rationell tanke. Inte att det är en icke-rationell sådan. Han skriver: *Att likställa rationell förklaring med naturlig förklaring är i bästa fall ett tecken på att man har starka fördomar, i värsta fall att man begår att kategorifel* (Lennox 2009:45). Det är synen på vad som är en rationell tanke som Lennox och Dawkins går åt motsatta håll. Detta för att tanken på en skapelse skulle ses som rationell som i detta fall blir avgörande för diskussionen. Lennox menar att striden inte är mellan vetenskapen och religionen utan mellan två vitt skilda världsåskådningar naturalismen och teismen. För om striden stod mellan de två tidigare så hade alla vetenskapsmän varit ateister och alla icke- vetenskapsmän vara gudstroende. Men det vet vi att så inte är fallet. Att alla vetenskapsmän borde vara ateister är dock någonting som Dawkins anser vara mest rimligt, trots att det inte ser ut så i dag.

Lennox menar på att många av de vetenskapsmän som genom historien kommit fram till vetenskapliga förklaringar av världen inte har sett Gud som ett hinder för deras arbete utan snarare en inspirationskälla. Men bara för att man kan se någonting som en inspirationskälla så innebär inte det att det är ett hållbart argument för att Gud har med naturlagarna att göra. Man skulle dock kunna säga att det kan ses som en drivkraft att förstå världen utifrån den världsbild man hade under denna tid. Det är att likna med Dawkins sätt att förhålla sig till att *alla* krig genom historien är religionens fel. Detta kan ses ur samma perspektiv, perspektivet att människorna under denna tid vara troende och att tron och vardagen var sammanflätade med varandra. Vilket resulterar i att dessa handlingar med dagens ögon kan tolkas som

religiösa. Att människan har kunnat förklara naturlagar kan ses som att människan har förmågan att tänka Guds tankar efter honom. Att det är genom att förstå Gud som vi också kan förstå vetenskapen. Lennox menar att naturen är uppbyggt på ett handledande sätt. Där vi kan få större och större insikter i naturens uppbyggnad med mer och mer sofistikerade metoder. Detta skulle kunna beskriva ur ett troende perspektiv som att naturen inte bara är intelligent skriven utan att den också skrevs för att kunna läsas. Att hävda att vetenskapen har begravt Gud anser Lennox vara ett stort kategorifel. Han menar på att bara för att vi kan ge en vetenskaplig förklaring på skapelsen betyder inte det att Gud inte skulle finnas. För om de inte hade funnits någon skapare som skapat världen så hade heller inte funnits någon skapelse att förstå sig på. Och bara för att vi förstår oss på mekanismen till ett fenomen så är inte det likvärdigt med att det inte finns en handlande person/Gud bakom detta fenomen (Lennox 2009:60). Den som tror på den skapande Guden ser också hur förklaringen på en mekanism som ett bevis på en skapare.

Bevisbördan

Sturmark menar här att bevisen om Guds existens bör läggas fram av de som tror då de bara behöver lägga fram ett enda bevis för Guds existens när den som inte tror skulle behöva lägga fram alla bevis. Därför bör det vara den som tror som ska överbevisa den icketroende och inte tvärt om. Det är på denna som bevisbördan ligger i och med att det är mycket lättare att bevisa att någonting finns än att med självsäkerhet bevisa att någonting inte finns. Gustavsson håller inte riktigt med om detta utan anser att det är på ett sätt orättvist att det alltid är den troende som ska lägga fram bevisen. Han motsätter sig detta då han inte ser logiken i att någon kan komma med ett påstående som hävdar att, i detta fall, inte Gud skulle finnas. Han menar på att *frågan* i sig är obefogad då det är fel att påstå att Gud inte finns när de inte har några belägg för detta. Så i och med detta så skulle den som tror på Guds existens behöva förklara sig för den icketroende. Här ser jag det som att det är *mot*-sidan som försöker ge sig på en fråga som en troende inte anser att de behöver svara på i och med att det är någonting som är självklart och om det är någon som vill ifrågasätta detta så är det deras sak att bevisa motsatsen. För en troende ses denna fråga helt sakna relevans då den inte är logisk att ställa.

Meningen med livet

Dawkins menar på att det är frågan som är illa ställd när det kommer till meningen med livet. Han menar att det är vårt DNA som driver livet framåt och att det är överlevnaden av

dotsamma som är hela poängen med att vi finns och utvecklas. Problemet som Dawkins ser är att människan generellt har svårt att acceptera att någonting varken är ont eller gott varken grymma eller känslolösa eller att det inte finns något högre mening med allt. Dawkins beskriver detta som en besatthet i att inte förstå att livet bara finns och att det inte finns något högre syfte. Om människan blir alltför besatta över att det måste finnas ett ändamål så övergår känslan till paranoia och människor börjar se mönster i slumpen. Här ser man hur Dawkins ibland faller över gränsen i sina argument. Jag anser inte att han har fel i sak i och med att människan har en förmåga att se just mönster och samband i saker som saknar samband. Dock är det så att Dawkins gärna tar till ord som paranoia när han beskriver religion och den religiösa tron. Dawkins har lätt för att ta till ironi i sina argument för att vinna poäng.

I och med att Sturmark lutar sig mot evolutionsteorin så är det rimligt att han ställer sig frågan hur det kommer sig att tron inte dött ut i och med den. Han ställer sig frågan vad tron har för värde för vår överlevnad och menar på att det helt enkelt kan handla om en slaggprodukt av någonting som fyller en funktion för människan. Det är detta som Dawkins pratar om som paranoia. Att vi ibland ser vi mönster och samband även om det inte finns några. Förklaringen skulle kunna vara att förmågan att se samband har underlättat för människor att samarbeta och detta har också resulterat i vår överlevnad och på så sätt vårt DNA's överlevnad. Att vi har en överdriven förmåga att se samband mellan orsak och verkan är samma förmåga som också får människor att tro att de har upplevt mirakel och uppenbarelser. Sturmark skriver att människan har en förmåga att levandegöra ting i sin omgivning. Han ger exemplet att det exempelvis är bättre att mista en buske för ett rovdjur än att mista ett rovdjur för en buske och att detta kanske är orsaken till att vi är mörkrädda. Vilket i sin tur också kan vara förklaringen till varför vi tror på spöken och andra övernaturliga väsen.

Om man ska förklarar en människas möte med Gud ur en psykologisk funktion så skriver Wikström om en undersökning rörande detta (Wikström 2006:217). Undersökningen gällde korrelationen mellan kris och vision. Resultatet visade på att relationen mellan kris och vision var att skapa ordning i ett psykologiskt system i kaos. Exempelvis att det skulle handla om en psykologisk funktion som går att likna med den fysiologiska funktionen att vi människor börjar svettas när man blir för varm. Att det psykologiska systemet försöker uppnå jämvikt för att på så sätt uppnå ordning, genom dessa symboliska gestalter (Wikström 2006:217). Detta kan liknas vid den förklaring som Sturmark ger. Att det inte handlar om en Gud som existerar men att det finns en psykisk funktion i att han finns i våra sinnen. För att Lennox och Gustavsson skulle möta upp detta på en för debatten logiska resonemang, skulle det kunna

vara genom att fokusera på *funktionen* av Gud för människan. Även om de förutsätter att Gud finns så skulle man kunna hävda att människan faktiskt behöver Gud sett ur ett psykologiskt perspektiv.

Skapelsen

Tanken på skapelsen som en slump är någonting som ingen av de tidigare citerade personerna hävdar. Dock argumenterar Gustavsson och Lennox *mot* premisserna att skapelsen skulle kunna vara en slump men i detta fall så skulle man kunna hävda att det återigen handlar om ett sorts kategorifel och att argumentet faller på dess tolkning och relevans. Då Dawkins inte alls anser att skapelsen skulle vara en slump utan att livet helt enkelt bara har hittat en väg att existera. Dawkins menar är att det är många som definierar *komma till av en slump* som en synonym för *komma till utan att vara avsiktligt designad*. Detta resulterar i att osannolikheten tolkas som ett bevis för att det måste finnas en skapare. Detta betyder i sin tur att de människor som tror på en skapande Gud ser att det enda alternativet till slumpen är att livet är uttänkt. Här håller inte Dawkins med.

Det *teleologiska* gudsbeviset som handlar om den fantastiska ordningen i världen och dess komplexitet som skulle vara beviset för Guds existens. Med frågeställningen, inte kan någonting vara så komplicerat uppkommit av en slump? Någonting som är så fantastiskt och märkligt måste ha en annan förklaring enligt de troende menar Dawkins och att denna förklaring då blir Gud. Dock menar Dawkins att man i sådana fall lika gärna kan hävda att den bästa förklaringen för denna välordnade värld är våra naturlagar. Utan dessa skulle inte världen kunna existera som den gör i dag. Men mot detta argument kan den troende hävda att naturlagarna behöver en skapare och med hjälp av detta argument hävda att det måste finnas en Gud. Detta är någonting som Gustavsson skriver om då han citerar Kepler: (...) *Gud ville att vi skulle upptäcka dem när han skapade oss till sin avbild, för att vi skulle ta del av hans egna tankar* (Gustavsson 1997:167). Han ger också ett exempel från nutiden då Stephen Hawkins ska ha sagt: *När vi förenat alla fysikens grundlagar till en lag om allting, då vet vi vad som rör sig i huvudet på Gud* (Gustavsson 1997). Sturmark menar att detta bara i sin tur leder till att det i så fall rimligen måste finnas någonting som skapat Gud om man hävdar att allting måste ha en skapare. Om man då hävdar att allting inte måste ha en förklaring så som man kan se på Gud så skulle man även kunna hävda att naturlagarna inte behöver Gud som en förklaring. Sturmark skriver: *Om Gud trots allt kan förklara sig själv, så kan väl naturlagarna också göra det* (Sturmark 2006:128). Lennox menar att ju mer information vi skaffar oss om

universum desto trovärdigare blir hypotesen att det finns en skapande Gud som har designat universum för ett visst ändamål och att detta då skulle vara den bästa förklaringen till att vi är här. Detta är någonting som Gustavsson håller med om då denne skriver att om man inte tror på Gud så har man heller inte förstått Guds relation till skapelsen. För att ju mer vi förstår oss på Gud desto mer kommer vi att se att vetenskapen inte motsätter honom utan är en förutsättning för den. Gustavsson tar även upp argumentet mot Sturmark och Dawkins när de hävdar att det är orimligt att allt behöver en skapare men inte Gud. Han menar att resonemanget inte håller för att det är direkt ologiskt att hävda att någonting inte kan förekomma en första gång. För om ingenting skulle kunna ha hänt för en första gång så skulle heller aldrig någonting ha hänt. Detta följer ett mycket logiskt resonemang som jag anser vara svårt att komma undan.

Slutsats

Vilka argument används när vetenskap och religion ska diskuteras? De argument som används i debatten mellan dessa fyra representanter för tro och vetenskap använder sig i mångt och mycket av samma argument när det argumenterar. Att inte tro på någonting som man inte har goda skäl att hålla för sant är någonting som är återkommande från samtliga. Gustavsson skriver t.ex. att: *vi ska söka den tro som stämmer bäst med det som vi på goda grunder kan veta* (Gustavsson 1997:32). Sammantaget så är det så samtliga resonerar. Det är vad som är logiskt, hållbart och som man ser goda grunder för, som skiljer sig otroligt åt. De håller sig till relevanta argument som ofta håller hela vägen i en granskning.

Finns det några argument som väger tyngre än andra? Det är svårt att säga om det finns en vinnare. Det finns dock några argument som väger tyngre än andra. Som jag ser det är det tron som får försvara sin syn på Gud och som står lite i underläge sett utifrån debattens ämne, inte just i dessa fall som jag tar upp, utan sett över tid. Tron var *först* och det är den som ifrågasätts. Eller att Dawkins gärna delar upp världen i goda, toleranta ateister som håller på vetenskapen och onda, intoleranta troende som motarbetar vetenskapen. Dawkins och Sturmark spelar i högre grad på känslor humor och ironi för att vinna poäng. Och för de som redan håller med dem så tar de ytterligare poäng. Dock är det med deras mer sakliga resonemang som de har möjlighet att vinna över de som tvivlar. Som jag nämnde i början så är *Livets flod* skriven på ett sakligare sätt än vad *Illusionen om Gud* är då det i den senare upplevs som att Dawkins har tröttnat på att människor fortfarande kan vara så dumma att de tror på en Gud och vid ett flertal tillfällen går till attack. Det kan också ha att göra med att

Dawkins håller sig inom det som är hans ämne i *Livets flod* vilket är biologi och etologi vilket gör att hans argument håller en annan nivå både hållbarhetsmässigt men även för relevansen i argumenten.

Jag tycker att det är intressant hur de många gånger anser att deras resonemang är rimligt men med samma argument applicerat för motståndarna så är det inte längre ett hållbart argument. T.ex. hur de ser på bevis för Guds existens eller ickeexistens. Att vetenskapen ses som ett bevis för eller mot denna Gud.

Jag tycker att Gustavsson formulerar sig mycket väl när det kommer till synen på vetenskap och tro. Han skriver att de inte råder harmoni mellan vetenskap och tro. Skapelsen (Guds verk) och vetenskapen (människans tolkning av skapelsen). Bibeln (Guds ord) och teologin (människors tolkning av bibeln) Att dessa två inte harmoniserar kan bero på misstolkningar av dess innebörd från människans sida. Gustavsson menar att det kanske är så att det är vetenskapen som misstolkat skapelsen och det kan handla om att teologer har misstolkat bibeln. Kanske är det så att det behövs korrigeringar från båda sidor.

Bara för att man kan förklara Guds ickeexistens och se denna förklaring som ytters rimlig så behöver inte det betyda att vi inte behöver honom. Att världen skulle vara på väg att vakna upp ur sin förtrollning och att sekulariseringen är ett faktum gällande att tron nu skulle vara på väg att hel lämna oss behöver inte alls vara den bästa lösningen. Kanske är det så att vi ser på Gud på ett annat sätt men behovet av honom och funktionen han har för människan fortfarande finns kvar.

Kanske är det så att Dawkins inte alls kommer att vinna fler anhängare genom att ge sig på religionen på det sättet han gör. Troligt är att han tappar vissa. Detta för att han så oresonligt argumenterar mot en Gud. Även om vad som är syftet med livet inte är rätt fråga som Dawkins övertygande hävdar och att ställa den frågan skulle vara samma sak som att fråga sig vilken färg glädje har så tar det inte bort funktionen av tron. Att argumenten Dawkins och Sturmark använder sig av kan upplevas som högt rimliga och ses som det mest troliga på ett intellektuellt plan tar inte bort betydelsen från det faktum att människan kan finna tröst och glädje i en tro.

Som jag tidigare nämnt i teoridelen kom Rizzuto fram till att personernas upplevda gudsrelation inte alls stämmer överens med hur samma personers överlagda och intellektuella bearbetade tankar och Gudsidéer. Wikström skriver: *Det en individ tänker om Gud stämmer inte med vad han eller hon känner inför Gud* (Wikström 2006:155). Religionspsykologin tar reda på vad det är personen *känner* inför Gud och vilken funktion denna känsla har, vilket i sig inte är ett bevis för eller emot Guds existens.

Det stora problemet med argumenten är att personerna, som argumenterar, inte alls läser av bevisen på samma sätt. Att Dawkins inte tycker att frågan om livets mening kan ställas när Lennox anser att det är en fråga men väldigt hög relevans, och på samma sätt som Dawkins inte anser att det finns en skapare och att det resulterar i att det är dumt att ställa frågan varför till världen och universum på samma grunder menar Lennox att man inte kan resonera kring bibeln och dess argument utan att förutsätta att Gud finns. Att läsa och tolka bibeln utan att tro på en skapande Gud faller också på sin egen logik.

Slutord

Jag upplever givetvis denna diskussion som ytters intressant. Självt är jag inte troende i den meningen att jag tror på Gud eller en högre makt. Jag håller med Sturmark och Dawkins i mycket av det som de skriver. Den inställning jag har till min omvärld stämmer ofta överens med de ovanstående personer. Jag tror på *människan* och ett liv *före* döden. Detta är dock inte synonymt med att jag anser att Dawkins och Sturmark alltid använder sig av hållbara argument och går vinnande ur en diskussion. Jag anser att de argument som jag har valt att kalla de religiösa i vissa fall väger tyngre än de vetenskapliga. Detta betyder inte att jag omvärderar *min* tro, då min tro som så många andras baseras på det jag anser vara mest troligt att hålla för sant. Men bara för att jag ser en livsåskådning som mest trolig betyder inte det att den motsatta sidan ska ses om orationell, för det anser jag inte att den är.

Referenser

- Dawkins, Richard (1996) *Livet flod*, Borås: Natur & Kultur
- Dawkins, Richard (2006) *Illusionen om Gud*, Stockholm: Pocketförlaget
- Ejvegård, Rolf (2005) *Argumentationsanalys* Lund: Studentlitteratur
- Lennox, John (2009) *Guds dödgrävare, Har vetenskapen begravt gud?* CredoAkademin
- Sturmark, Christer (2007) *Tro och vetande 2.0*, Nora: Nya Doxa
- Gustavsson, Stefan (1997) *Kristen på goda grunder*, Stockholm: Cordia
- Wikström, Owe (2006) *Den religiösa människan, en introduktion till religionspsykologi*, Stockholm: Natur & kultur

Nätkällor:

- Christer Sturmark (2011). *Humanisternas idéprogram*. www.humanisterna.se
<http://www.humanisterna.se/humanisternas-ideprogram/> (Hämtad 2013-05-16)
- John Lennox. *About John Lennox*. www.johnlennox.org
<http://johnlennox.org/about/> (Hämtad 2013-05-14)
- Nationalencyklopedin (2013). *Richard Dawkins*. www.ne.se
<http://www.ne.se/richard-dawkins> (Hämtad 2013-05-16)
- Stefan Gustavsson (2009). *F.A.Q- Vanliga frågor och svar*. www.credoakademin.nu
http://www.credoakademin.nu/index.php/faq/question/r_sex_foere_aektenskapet_synd
(Hämtad 2013-05-16)